

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Жердецька Л.В.
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування

Управління діяльністю банків на фінансовому ринку

на тему «Банківська діяльність в умовах впливу цифрової економіки»

Виконавець

Студентка 6 курсу 62 групи факультету
фінансів та банківської справи
Остапенко Катерина Олександрівна

/підпис/

Науковий керівник
д.е.н., професор
Гайдукович Дмитро Станіславович

/підпис/

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Остапенко Катерина Олександрівна,
«Банківська діяльність в умовах впливу цифрової економіки»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською
програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – діяльність банків в умовах впливу цифрової економіки.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та особливостей цифрової економіки. Розглянуті питання впливу процесів цифровізації на діяльність банків, визначені та охарактеризовані основні види цифрових банківських продуктів та послуг. Структуровані процеси розвитку інновацій у банках України, виокремлено їх основні етапи. Визначено сутність інноваційних ризиків та запропоновано методичні підходи до їх оптимізації..

Ключові слова: цифрова економіка, банк, цифрова трансформація, стратегія, інновації, інноваційний ризик.

ANNOTATION

Ostapenko Kateryna Alexandrovna,
"Banking in the Digital Economy",
qualification work for the Master's degree in Finance, Banking and Insurance in
the Master's Program in Financial Markets Management,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. The object of study is the activity of banks in the context of the digital economy.

The paper deals with theoretical aspects of the nature and features of the digital economy. The issues of influence of digitalization processes on the activity of banks are considered, the main types of digital banking products and services are identified and characterized. The processes of innovation development in Ukrainian banks are structured, their main stages are distinguished. The essence of innovative risks is defined and methodical approaches to their optimization are suggested.

Keywords: digital economy, bank, digital transformation, strategy, innovation, innovation risk.

ЗМІСТ

	стор .
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БАНКІВ	
1.1. Сутність і особливості формування засад цифрової економіки	6
1.2. Трансформація діяльності сучасних банків під впливом цифрової економіки.....	16
1.3 Вплив цифровізації на ринок банківських продуктів	23
Висновки до розділу1.....	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
2.1. Етапи розвитку банківської системи України під впливом інноваційних технологій.....	34
2.2. Методичні підходи до управління ризиками інноваційної діяльності банків.....	50
2.3 Фактори ризиків інноваційної діяльності комерційних банків	52
Висновки до розділу 2.....	66
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ БАНКІВСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ЇХ РИЗИКАМИ	
3.1. Тенденції розвитку банківських цифрових технологій та вимог до компетенцій персоналу.....	69
3.2. .Необхідність стратегічного управління розвитком процесів цифрової трансформації в банках	76
3.3 Комплексна оцінка ризиків інноваційної діяльності комерційних банків	86
Висновки до розділу 3.....	95
ВИСНОВКИ..	97
Список використаних джерел	99

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної дипломної роботи. Цифровізація - важливий напрям розвитку всіх сфер економіки України, у тому числі і банківської діяльності. Цифровізація діяльності банку – це система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з фінтех-стартапами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів і послуг для збільшення та розширення клієнтської бази і підвищення конкурентоспроможності банку.

Цифровізація діяльності банків пов'язана із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у нові чи покращені банківські продукти та послуги, в оновлений чи вдосконалений банківський технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до реалізації продуктів і послуг, їх адаптацію до актуальних вимог клієнтів. Результатом цифровізації банківської діяльності є нові продукти і послуги або продукти та послуги з новими якостями: інноваційні програми і проекти; нові інтелектуальні продукти; сучасне нове технологічне обладнання та процеси; нові підходи до формування ринку сучасних банківських продуктів та послуг.

Дослідженню проблем впливу цифрової економіки на діяльність банків присвячені наукові праці як іноземних (М. Верьєлінгер, С. Далман, Дж.-П. Зігранд, Д. Зиммерман А. Менквелд, Д.Кліфф тощо), так і вітчизняних учених (Т. Васильєва, Л. Жердецька, О.Степаненко, В. Корнівська, Л. Кузнецова, Ю. Оніщенко та ін.). Однак, в опублікованих працях більшість авторів у цілому окреслюють проблему, тому потребують подальшого розвитку як визначення сутності поняття «цифрова економіка», так і визначення специфіки банківської діяльності під впливом цифрових технологій та зміни конкурентних позицій банків на фінансовому ринку.

Метою кваліфікаційної дипломної роботи є поглиблення теоретичних засад, обґрунтування методичних підходів і розроблення практичних

рекомендацій щодо вдосконалення процесів впровадження банками цифрових продуктів та послуг.

Об’єктом дослідження є діяльність банків під впливом цифрової економіки.

Предметом дослідження є теоретичні засади, методичні підходи та прикладні аспекти впровадження цифрових продуктів й послуг та управління інноваційними ризиками.

Відповідно до поставленої мети кваліфікаційної дипломної роботи були сформовані такі завдання:

- розкрити зміст і економічну сутність категорій «цифрова економіка», «цифрова трансформація», «інноваційний ризик» з точки зору їх використання для подальшого розвитку цифрових банківських технологій;
- розкрити сутність та особливості цифрової економіки;
- проаналізувати основні етапи розвитку банківських інновацій в Україні;
- визначити основні види цифрових банківських продуктів та послуг;
- визначити види інноваційних ризиків комерційного банку;
- проаналізувати основні методи оптимізації інноваційних ризиків.

У процесі дослідження використано такі **методи дослідження**, як: метод наукових абстракцій – при обґрунтуванні категоріального апарату; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції – при визначенні основних закономірностей розвитку цифрових технологій банків; метод логічного узагальнення – при формуванні механізму управління інноваційними ризиками українських банків.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, дані Міжнародного валютного фонду, нормативно-законодавчі акти України, дані звітності банківських установ.

ВИСНОВКИ

Сьогодні ми стаємо свідками глобальної трансформації банківської галузі. Зміна клієнтських переваг, впровадження та створення інноваційних технологій, зниження маржинальної прибутку банківського сектора і особливості регулювання фінансового ринку, компанії-лідери прагнуть стати екосистемами

□ все

стикатися банки.

Серед основних проблемних точок, які гальмують цифрове розвиток в Україні, можна виділити наступні:

□ відсутність розвиненої нормативно-правової бази, що регулює цифрове простір;

□ слабкий інфраструктурний та інвестиційне забезпечення цифрової економіки;

□ відс

технологій;

□ проблема «відтоку мізків»;

□ відсутність взаємодії науки, бізнесу і держави та ін.

Таким чином, виявлені проблеми говорять про необхідність розробки різних заходів щодо їх усунення, таких як: формування законодавчої бази, яка регулює цифрове простір, створення сприятливих умов для залучення фахівців в області цифрових технологій, формування інфраструктурного та інвестиційного забезпечення цифрової економіки і т.д.

Складність впровадження Big Data на Україні полягає в тому, що ця технологія включає великі масиви неструктурованої інформації, яка безперервно поповнюється в режимі он-лайн. Для її накопичення необхідні спеціальні програмні платформи, де інформація зберігається в зручній для аналізу формі як єдине ціле. Для її обробки потрібно статистичний інструментарій, алгоритми розпізнавання образів, нейронні мережі, побудовані за аналогією з нервовою системою, а для аналізу і отримання результатів у формі, зрозумілій для людини необхідні кваліфіковані фахівці. Українські банки користуються цією технологією на умовах аутсорсингу.

Отже, можна зробити висновок, що цифрова економіка стає одним з головних трендів в сучасному світі, і цифровизация, як основний процес цифрової економіки, стає ключовим драйвером розвитку економіки і всіх сфер життя.

Серед ризиків банку, що впливають на інноваційні ризики є репутаційний та операційний ризик, оскільки їх причиною виступає персонал з його знанням, навичками, вмінням, кваліфікацією.

Для оцінки ризиків інноваційної діяльності банку в роботі використаний метод експертних оцінок, який застосовується в тих випадках, коли використання інших кількісних і якісних методів виявляється недоцільним і неефективним.

Ідентифікувати операційний ризик завжди складніше, в порівнянні з іншими ризиками банку, оскільки неможливо передбачити результати рішень фахівців в тому чи іншому питанні, тим більш в інноваційній діяльності, яка здійснюється в умовах невизначеності результатів.

Отже, розглянувши різні світові рейтинги, що відображають рівень розвитку цифрової економіки в країнах світу, було визначено місце України в глобальній цифровій економіці, що дозволило виявити проблеми, що існують на даний момент в Україні, і запропонувати способи їх усунення з метою розвитку української цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухт Р., Хікс Р. (2018). Визначення, концепція та вимірювання цифрової економіки // Вісник міжнародних організацій. Т. 13. № 2. С. 143-172. DOI: 10.17323 / 1996-7845-2018-02-07.
2. .Онищенко Ю.І. Еволюція теоретичних підходів до визначення сутності дефініції «цифрова економіка» / Ю.І. Онищенко // [Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»](http://www.business-navigator.ks.ua/) – Режим доступу: <http://www.business-navigator.ks.ua/>
3. .Кузнецова Л.В. Цифрова трансформація банківського бізнесу. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 24 листопада 2018 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЕФ, 2018. – Ч. 2. – С.72-75.
4. Roldos J. Disintermediation and Monetary Transmission in Canada. IMF Working Paper. March, 2006. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp0684.pdf>.
5. Lima F., Soares de Pinho P. Financial Desintermediation and the Measurement of Efficiency in Banking: the case of Portuguese Banks. European Financial Management Association 2008. Annual Meeting. URL:<http://www.efmaefm.org/0EFMAMEETINGS/EFMA%20ANNUAL%20MEETINGS/2008-athens/Lima.pdf>.
6. Новий економічний енциклопедичний словник / О.І. Амоша, Г.В. Моїсєєв // Економіка пром-сті. - 2008. - № 1. - С. 146. - укр.
7. Global Innovation index 2018 (<https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#>)
8. DIGITAL COMPETITIVENESS RANKING (<https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2018/>)

9. Know-how necessary to discover, understand and build new technologies
(<https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2018/>)
10. Ease of doing business ranking
(http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf)
11. Закон України «Про електронні довірчі послуги». Електронний ресурс.
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
12. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
13. Кузнєцова Л. В., Шмуратко Я. А. Регулювання ринку похідних фінансових інструментів в умовах глобальної економічної нестабільності: монографія. Харків: «Діса Плюс», 2018. –248 с.
14. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. // Офіційний сайт затвердження плану заходів щодо її реалізації. // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-2018-2020-roki>.
15. Кириленко С.А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції [Текст] / С.А. Кириленко // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 4. - С. 140-147.
16. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації / В. О. Корнівська // Проблеми економіки. - 2017. - № 3. - С. 254-261.
17. Краус Н.М. Цифрова економіка : тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, О. П. Голобородько, К. М. Краус //

Ефективна економіка. – 2018. – № 1. –

Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.

18. Лечаченко Т. А. Реалізація інформаційних технологій банкінгу в Україні / Т. А. Лечаченко // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-технічної конференції „Актуальні задачі сучасних технологій“, 16-17 листопада 2017 року. — Т. : ТНТУ, 2017. — Том 3. — С. 191–192.

19. Овчаренко Ю.І. Сім нот для цифрового банку майбутнього / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bosfera.ru/bo/yuriy-ovcharenko-epam-sem-not-dlya-cifrovogo-banka-budushchego>.

20. Мошенець О.В. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О.В. // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 12. – С. 7–8.

21. Степаненко О. П. Перспективні напрями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки / Степаненко О. П. // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: В. К. Галіцин (голов. ред.) [та ін.]. –Київ : КНЕУ, 2017. – № 93. – С. 120–131.

22. Тарасюк М.В., Кощєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій / М.В. Тарасюк, О.О. Кощєєв // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2017. — Вип. 131. — С. 94—110.

23. Якимів А.М. Цифровий банкінг: необхідність територіальної організації [Електронний ресурс] / А. М.

Якимів // Економічний форум. - 2015. - № 1. - С. 244-250.

24.Славнова Ганна Олегівна. Інформаційна економіка (Становлення і сутність): Дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01: СПб., 1995 170 с. РДБ ОД, 61: 96-8 / 96-X.

25. Корнейчук Б. В. Информационная экономика. Учебное пособие.-СПб.: Питер, 2006. — 400 с.
28. Помылев А.А. Информационная экономика: Эволюционный подход к анализу — 198 с.
29. Федеральный закон от 27 июля 2006 года № 149-ФЗ «Об информации, информационных технологиях и о защите информации».
30. William S. Davis, David C. Yen. The Information System Consultant's Handbook. Systems Analysis and Design. — CRC Press, 1998. — 800 с. — ISBN 0849370019.
- 31\Цифровая экономика и её плюсы / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://finagram.com/chto-takoe-digital-ekonomika/>
32. Малитиков Е. М. Электронное правительство — цивилизационная неизбежность // Федеральная газета. — 2009. — № 1. — С. 4-5
- 33 Цифровая трансформация и какие преимущества она дает / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.terrasoft.ua/digital-transformation>
34. Ключевые этапы цифровой трансформации / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.hpe.com/ru/ru/what-is/digital-transformation.html>
35. Фінтех: моделі та класифікація / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.roomian.org/articles/fintech-kompanii-modeli-i-klassifikatsiya-2017>
- Implications of fintech developments for banks and bank supervisors / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>
- 36 Mills K. G., McCarthy B. The state of small business lending: Credit access during the recovery and how technology may change the game / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/15-004_09b1bf8b-eb2a-4e63-9c4e-0374f770856f.pdf
37. Implications of fintech developments for banks and bank supervisors / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>

1. 38.Марданов А., Мунасыпов Р. Клиент-ориентированная стратегия управления в банковской деятельности // Банки и технологии. 2004. №4.
2. 39.Пономарев К.А., Новоселова Е.Г. Эволюция подходов к управлению банковской деятельностью // Вестник Томского государственного университета. 2009. № 324. С. 306-308.
3. 40.Вертакова Ю.В., Симоненко Е.С. Управление инновациями: теория и практика: учебное пособие. М.: Эксмо, 2008. 432 с.
4. 41.Ефремова Т.Ю. Концептуальные основы формирования системы учета, анализа и контроля в управлении инновационной деятельностью хозяйствующего субъекта // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. Режим доступа: <http://www.uecs.ru/regionalnayaekonomika/item/1837-2012-12-22-06-27-27>.
5. 42.Бирман Л.А., Кочурова Т.Б. Стратегия управления инновационными процессами. М.: Дело АНХ, 2010. 144 с.
6. 43.Инновационный менеджмент / под ред. С.Д. Ильенковой. М.: Юнити, 2007. 335 с.
7. 44. Банковское дело: учебник / О. И. Лаврушин, Н. И. Валенцева [и др.] / под ред. О. И. Лаврушина. - 10-е изд., перераб. и доп. М.: КНОРУС, 2013. 800 с.
8. 45.Такер Р. Инновации как формула роста. Новое будущее ведущих компаний: пер. с англ. М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2006. 223 с.
9. 46.Викторова Т.С. Принципы организации управленческих инноваций. Режим доступа: <http://www.viktorova-ts.ru/page97/page129/index.html>
10. 47.Дербенова А.Н. Концепт организации инновационной деятельности в банке // Банковское дело. 2012. № 10. С. 52-55.
11. 48. Аюпов А.А. Методологические основы формирования и использования инновационных финансовых продуктов посредством финансовой инженерии // Вестник Казанского технологического университета. 2008. № 1. С. 165-169.

12. 49. Капранова Л.Д., Гусев М.Ю. Управления инновационными рисками в банках в условиях модернизации банковской системы // Финансовая аналитика: Проблемы и решения. 2011. № 41. С. 40-43.
13. 50. Фролова И.И. Оценка эффективности реализации инновационной стратегии коммерческим банком: математическая постановка задачи // Сибирская финансовая школа. 2013. № 6 (101). С. 156-158.
14. 51. Пономарев К.А., Новоселова Е.Г. Эволюция подходов к управлению банковской деятельностью // Вестник Томского государственного университета. 2009. № 324. С. 306-308.
15. 52. МС ИСО 9000:2000 Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь
53. Гришина Е.А. Сущность и виды рисков финансовых инноваций в банковской сфере // Финансовая аналитика: Проблемы и решения. 2013. № 3. С. 51-57.
54. Driving the digital transformation. The EBF blueprint for digital banking and policy change / European Banking Federation. 2016. – p. 9-10.
55. Digital Banking: Enhancing Customer Experience; Generating Long-Term Loyalty / Keep Challenging, 2014, march. p. 9-10.
16. 56. 24) The future of financial services. How disruptive innovations are reshaping the way financial services are structured, provisioned and consumed. World Economic Forum. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www3.weforum.org>
57. Цифрова адженда України - 2020 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
58. Driving the digital transformation. The EBF blueprint for digital banking and policy change / European Banking Federation. 2016. – p. 9-10.
58. DIGITAL COMPETITIVENESS RANKING / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2018/>

59. National Cyber Security Index 2018 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ega.ee/wp-content/uploads/2018/05/ncsi_digital_smaller.pdf
17. 60. Кулаков А. П. Измерение в социологии: учебное пособие. Новосибирск: НГАСУ (Сибстрин), 2005. 124 с.
18. 61. Волкова О.Н. Управленческий анализ: учебник. М.: Проспект, 2013. 304 с
19. 62. Малхотра, Нэреш К. Маркетинговые исследования. Практическое руководство, 3-е издание: пер. с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2002. 960 с.:
20. 63. Дубина И.Н. Математические основы эмпирических социально-экономических исследований: учебное пособие. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. 263 с.
21. 64. Фарафонова Я.В. Идентификация и измерение операционных рисков // Вести высших учебных заведений Черноземья. 2008. №3(13). С. 87-89.
22. 65. Денисова А. Л., Зайцев Е. В. Теория и практика экспертной оценки товаров и услуг: учебное пособие. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. 72 с.